

DOI: 10.14746/pp.2026.31.1.8

PATRIOTYZM LOKALNY W ZARZĄDZANIU – PERSPEKTYWA POLITYKÓW LOKALNYCH NA POMORZU ZACHODNIM I PODKARPACIU

Piotr Chrobak

Uniwersytet Szczeciński

ORCID: 0000-0002-6408-9396

e-mail: piotr.chrobak@usz.edu.pl

Malwina Szarek

Uniwersytet Szczeciński

ORCID: 0000-0003-0355-9275

e-mail: malwina.szarek@usz.edu.pl

Streszczenie:

W artykule przeanalizowano wyniki badania dotyczącego poczucia deklaratywnego wśród samorządowców odnośnie do kierowania się patriotyzmem lokalnym w swoich działaniach politycznych oraz postrzegania mieszkańców swoich miast jako lokalnych patriotów. Badanie zostało przeprowadzone w 2024 r. wśród polityków lokalnych 11 miast Pomorza Zachodniego oraz 10 miast Podkarpacia w ramach projektu pt. „Politycy lokalni a patriotyzm i percepcja zagrożeń. Porównanie miast Podkarpacia oraz Pomorza Zachodniego”. Badanie wykazało, że patriotyzm lokalny pełni rolę silnej normy deklaratywnej wśród samorządowców. Jednak występuje istotna statystycznie różnica w deklaracjach polityków lokalnych miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego, dotyczących kierowania się w decyzjach patriotyzmem lokalnym. Większą stanowczość w swoich deklaracjach wykazali samorządowcy z regionu podkarpackiego. Natomiast nie stwierdzono istotnej statystycznie różnicy w stwierdzeniach polityków lokalnych miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego, dotyczących postrzegania mieszkańców ich miast przez pryzmat lokalnych patriotów. Samorządowcy z obu analizowanych regionów, raczej uważają, że mieszkańcy ich miast są lokalnymi patriotami.

Słowa kluczowe: samorząd terytorialny, polityka lokalna, zarządzanie, Pomorze Zachodnie, Podkarpacie

Article submitted: 30.12.2025; article accepted: 30.03.2026.

Data przekazania tekstu: 30.12.2025; data zaakceptowania tekstu: 30.03.2026.

Artykuł udostępniany jest na licencji Creative Commons CC-BY-SA 4.0.
Uznanie autorstwa, użycie niekomercyjne, na tych samych warunkach.

Metodyka

Badanie zostało przeprowadzone wśród polityków lokalnych 10 miast Podkarpacia¹ i 11 miast Pomorza Zachodniego² (miasta powyżej 20 tys. mieszkańców) w ramach projektu pt. Politycy lokalni a patriotyzm i percepcja zagrożeń. Porównanie miast Podkarpacia oraz Pomorza Zachodniego³. Zgodnie z założeniami projektu podmiotem badania byli radni miejscy, ponieważ odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu patriotyzmu na poziomie wspólnot lokalnych. Od postaw i świadomości lokalnych polityków do zaangażowania na rzecz lokalnych społeczności zależy to, jakimi te lokalne społeczności będą, a tam, gdzie samorządowcy w swojej działalności publicznej eksponują własne postawy patriotyczne, tam lokalna społeczność chętniej je replikuje w codziennym życiu (Drzonek i in., 2025, s. 25). Natomiast wybór skrajnych regionów poddyktowany został przypuszczeniem o odmienne podejście do kształtowania i wykorzystywania patriotyzmu w działaniach lokalnych elit politycznych, u podstaw czego leży rys historyczny oraz położenie geograficzne obu regionów.

Postawione pytania badawcze brzmią:

1. Czy politycy lokalni kierują się w swoich działaniach patriotyzmem lokalnym?
2. Czy istnieją różnice między politykami lokalnymi miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego w kierowaniu się w swoich działaniach patriotyzmem lokalnym?
3. Czy politycy lokalni uważają mieszkańców swojego miasta za lokalnych patriotów?
4. Czy istnieją różnice między politykami lokalnymi miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego w postrzeganiu mieszkańców swoich miast jako lokalnych patriotów?

Dobór respondentów do badania był celowy, a wielkość referencyjna grupy badawczej stanowiła sumę mandatów radnych miast wytypowanych do badania

¹ Dębica, Jarosław, Jasło, Krosno, Mielec, Rzeszów, Przemyśl, Sanok, Stalowa Wola i Tarnobrzeg.

² Białogard, Goleniów, Gryfino, Kołobrzeg, Koszalin, Police, Stargard, Szczecin, Szczecinek, Świnoujście oraz Wałcz.

³ Projekt jest realizowany na podstawie umowy nr NdS-II/SP/0355/2023/01 z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa II” i został dofinansowany ze środków budżetu państwa przez Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego w ramach ww. programu kwotą 859 100,00 zł (całkowita wartość 859 100,00 zł).

(465 radnych). Tym samym z Pomorza Zachodniego grupę docelową stanowiło 245 radnych, a z Podkarpacia – 220 radnych. W badaniu ankietowym zrealizowanym w 2024 roku otrzymano 143 wypełnione kwestionariusze, w tym 58 od samorządowców z Podkarpacia i 85 z Pomorza Zachodniego, co skutkowało zwrotnością kwestionariuszy na poziomie blisko 31% (z czego blisko 35% dla jedenastu miast Pomorza Zachodniego oraz 27% dla dziesięciu miast Podkarpacia).

Zaprezentowane w niniejszej pracy wyniki badania ilościowego zostały poprzedzone studiami literaturowymi. Kwestionariusz ankiety był dostępny i wypełniony w formie internetowej (CAWI). Link do ankiety przesyłany był drogą mailową na oficjalne adresy urzędowe bądź upublicznione prywatne adresy radnych badanych miast. W niektórych przypadkach na stronach urzędów nie zostały upublicznione bezpośrednie dane kontaktowe (mailowe lub telefoniczne) do radnych (7 miast), co skłoniło badaczy do kontaktu z biurami rad miast w celu pozyskania danych kontaktowych bądź wsparcia przy przekazaniu linku do badania radnym miejskim.

Kwestionariusz ankiety zawierał pytania zamknięte (12 pytań dotyczących postrzegania zagrożeń w obszarze bezpieczeństwa państwa, przejawów i poczucia patriotyzmu narodowego, lokalnego i gospodarczego, zagrożeń o charakterze ekonomicznym, predykcji zagrożeń w perspektywie 5-letniej) oraz metryczkę (5 pytań dotyczących: płci, wieku, wykształcenia, miasta, w którym respondent pełnił (obecnie lub w przeszłości) funkcje w organie uchwałodawczym lub wykonawczym, komitet wyborczy, który w 2023 r. respondent poparł w wyborach do Sejmu RP). Poczucie patriotyzmu lokalnego wśród radnych wybranych miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego zostało zbadane za pomocą deklaracji: „W moich działaniach kieruję się patriotyzmem lokalnym”. Natomiast postrzeganie patriotyzmu lokalnego wśród mieszkańców miast zostało zbadane za pomocą deklaracji: „Mieszkańcy mojego miasta generalnie są patriotami lokalnymi”. Do zmierzenia deklaratywnego poczucia patriotyzmu oraz oceny mieszkańców miasta przez lokalnych polityków wykorzystano 5-stopniową skalę Likerta (tak; raczej tak, ani tak, ani nie; raczej nie, nie). Pytanie dotyczące przejawów patriotyzmu lokalnego zawierało 13 stwierdzeń opisanych w części dyskusyjnej artykułu. Większość pytań zamkniętych skonstruowano na bazie pięciostopniowej skali Likerta, za pomocą której respondent oceniał podane w pytaniu stwierdzenia. W drugim rodzaju pytań zamkniętych zastosowano metodę ważenia preferencji wyboru (WPW),

jednak zagadnienia poruszane w ramach tych pytań nie stanowią przedmiotu niniejszej pracy.

Otrzymane wyniki poddano analizie statystycznej w programie Statistica z wykorzystaniem testu nieparametrycznego U Manna-Whitneya. Test ten jest odpowiedni do analizy zmiennych jakościowych lub porządkowych oraz grup o małej liczebności (patrz szerzej: Rabiej, 2012, s. 151–153; Józwiak i Podgórski, 2009, s. 280–285; Nachar, 2008, s. 13–20). Jego celem jest porównanie dwóch niezależnych grup, co w przeprowadzonym badaniu odzwierciedlało dwie grupy polityków lokalnych podzielonych ze względu na region: Podkarpackie i Pomorze Zachodnie. W przyjętej skali, w celu obliczeń statystycznych dokonano konwersji skali jakościowej na ilościową, gdzie 1 oznacza „nie”, 2 – „raczej nie”, 3 – „ani tak, ani nie”, 4 – „raczej tak”, 5 – „tak”. W pierwszej kolejności potwierdzono wątpliwości co do rozkładu normalnego badanych danych oraz konieczności stosowania statystyk nieparametrycznych. W tym celu wykonano test normalności rozkładu Shapiro-Wilka (Małaska, 2017, s. 115). Następnie za pomocą testu U Manna-Whitneya zbadano istotne statystycznie (dla poziomu ufności 0,1) różnice w deklaracjach polityków lokalnych badanych miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego w kontekście postrzegania patriotyzmu lokalnego wśród mieszkańców oraz samoceny samorządowców w zakresie kierowania się w swoich działaniach patriotyzmem lokalnym.

Na podstawie zebranego materiału badawczego i przeprowadzonej analizy statystycznej dokonano wnioskowania oraz udzielono odpowiedzi na zadane pytania badawcze. Ze względu na ograniczenia objętościowe artykułu zaprezentowano w nim fragment wyników przeprowadzonych badań ankietowych zrealizowanych w 2024 roku w ramach wspomnianego projektu.

Patriotyzm narodowy a patriotyzm lokalny

Patriotyzm definiuje się jako postawę społeczno-polityczną i moralną, która przejawia się miłością i przywiązaniem do ojczyzny oraz opiera się na zasadach jedności i solidarności z własnym narodem, jak również na zaangażowaniu w jej obronę. Szerzej ujmując, patriotyzm przejawia się miłością do ojczyzny, rzetelną pracą, nauką i służbą, poświęceniem dla ojczyzny, aktywną postawą i współodpowiedzialnością za dalsze losy państwa, obroną kraju oraz działaniami na rzecz pokoju i bezpieczeństwa. Ponadto patriotyzm można rozumieć jako stawianie interesu własnego narodu na pierwszym planie, przy czym – co istotne – nie zakłada to wrogości wobec innych państw. Należy zaznaczyć,

że takie działanie jest przeciwieństwem nacjonalizmu, który stawia interesy własnego narodu nie tylko ponad interesami innych państw, ale także głosi podporządkowanie innych państw interesom własnego państwa. Natomiast w swojej skrajnej postaci nacjonalizm przejawia niechęć i nietolerancję, a także ksenofobię wobec innych narodów, co można już uznać za szowinizm narodowy (Kunikowski i Turek, 2011, s. 86; Antoszewski i Herbut, 2002, s. 242–243).

Według Jerzego Kunikowskiego treść patriotyzmu wynika ze zmieniających się warunków społecznych oraz okoliczności, które wymagają określonych zachowań. Wspomniany badacz powołuje się m.in. na fragment opracowania Jana Szczepańskiego: „[...] w chwilach kryzysu lub zagrożenia bytu narodowego takich jak wojna, walka o niezawisłość i wolność, rewolucja itp. najważniejszą cechą patriotyczną wymaganą od obywateli jest zdolność do poświęceń dla dobra ogólnego, wymagane jest męstwo i odwaga – słowem cnoty żołnierskie. W okresach odbudowy i rozbudowy gospodarki potrzebne są takie zalety, jak: zdolność do uporczywej pracy, gotowość do wyrzeczeń i ograniczeń własnych potrzeb na rzecz rozwoju całej gospodarki, pracowitość i systematyczność w pracy. W okresach, kiedy naród walczy o stanowisko w świecie, kiedy musi się przeciwstawiać skutecznie konkurencji gospodarczej, gdy chce zdobyć uznanie międzynarodowe – najważniejsze są zdolności organizacyjne, zdolności twórcze, namiętności tworzenia dóbr i wartości kulturalnych, produktów przemysłowych i rolnych stojących na najwyższym poziomie jakości, zdolności tworzenia idei i dzieł zwracających uwagę opinii międzynarodowej” (Kunikowski i Turek, 2011, s. 86; Szczepański, 1973, s. 126–127).

Patriotyzm można podzielić na określone typy, takie jak: patriotyzm lokalny, narodowy, religijny czy etniczny. Patriotyzm lokalny można rozumieć jako szczególne przywiązanie i lojalność terytorialną, oparte na odczuwaniu silnej więzi z przestrzenią geograficzną, historyczną oraz kulturową w której żyje dana jednostka (Bar-Tal i Staub, 1997, s. 4). Patriotyzm lokalny przejawia się nie tylko sentymentem do „małej ojczyzny”, lecz także aktywną postawą obywatelską polegającą na uczestniczeniu w różnego rodzaju inicjatywach samorządowych, jak i dbałością o środowisko naturalne, a także ochroną dziedzictwa kulturowego, zabytków i krajobrazu kulturowego oraz wspieraniem lokalnej gospodarki. Można go wyrazić także poprzez uczestnictwo w wyborach samorządowych, udział w konsultacjach społecznych czy aktywność w ramach budżetów obywatelskich, a także poprzez działalność w organizacjach lokalnych oraz promocję lokalnych tradycji, jak również obronę interesów regionu wobec polityki władz centralnych. Tożsamość lokalna kształtuje się w toku

codziennych doświadczeń jednostki w określonej przestrzeni fizycznej i społecznej. Obejmuje poczucie przynależności, bezpieczeństwa i uczestnictwa we wspólnym życiu zbiorowym. Jest wypadkową interakcji sąsiedzkich, rodzinnych, edukacyjnych i kulturowych (patrz szerzej: Kasprzyk, 2016, s. 261–276; Lulek, 2024, s. 260–272).

Jednak należy podkreślić, że nadmierne przywiązanie do lokalności może prowadzić do regionalizmu czy wręcz separatyzmu, co można zaobserwować na przykładzie Katalonii lub Szkocji (patrz szerzej: Kłoskowska, 2012). Wydaje się, że może także spowodować niechęć zarówno do przybyszów z innych regionów danego państwa, jak również do migrantów, a nawet turystów. Ponadto może być przyczyną konfliktów z administracją centralną, co z kolei może osłabiać solidarność narodową (patrz szerzej: Drzonek i in., 2025, s. 9–29).

W literaturze podkreśla się związek między prowadzeniem lokalnej polityki a patriotyzmem lokalnym. Badania Seana Richey'a ukazują dodatnią korelację między miłością do swojej gminy a uczestnictwem w lokalnej polityce, aktywnością obywatelską i zaufaniem do samorządu lokalnego (Richey, 2022, s. 1–16). Według Mirosława Zabierowskiego istnieje zarządzanie przy pomocy patriotyzmu, które polega na „kultywowaniu tradycji i obrzędów, przez obchodzenie świąt i rocznic, oddawanie czci bohaterom narodowym oraz sławnym osobistościom zasłużonym dla kraju, a także kultywowanie pamięci o nich” (Zabierowski, 2021). W tym kontekście patriotyzm może stanowić swojego rodzaju narzędzie w rękach polityków do kształtowania pożądanых postaw i zachowań lokalnej społeczności.

Pomorze Zachodnie oraz Podkarpacie

Z perspektywy historii Polski – jak powszechnie wiadomo – tereny dzisiejszego województwa podkarpackiego były przez długie lata związane z państwem polskim (również w okresie zaborów). Odmienne przedstawiały się dzieje obszaru dzisiejszego Pomorza Zachodniego. Po krótkich epizodach, w których część tych ziem wchodziła w skład formującego się państwa polskiego, Królestwa Danii czy Szwecji, przez najdłuższy czas pozostawały one w granicach państwa pruskiego, a następnie niemieckiego. Dopiero w efekcie uzgodnień zwycięskich mocarstw tzw. Wielkiej Trójki (USA, ZSRR oraz Wielkiej Brytanii) ziemie te – nie bez przeszkód – zostały ostatecznie przyznane Rzeczypospolitej. Po przesiedleniu ludności niemieckiej, na te tereny przybywali polscy osadnicy, najczęściej z Polski centralnej oraz z tzw. Kresów Wschodnich, tj. ziem

położonych na wschód od Bugu, utraconych na rzecz ZSRR. W mniejszym stopniu napływali tu osadnicy powracający z Zachodu oraz z głębi ZSRR. Dla napływowej ludności były to tereny obce, z którymi nie łączyły ich więzi historyczne ani emocjonalne. Mimo iż tereny te były rekompensatą za utracone ziemie na wschodzie kraju, to zgodnie z ówczesną polską racją stanu, władze państwowe określały je mianem „ziem odzyskanych”, nawiązując do wcześniejszej obecności Polaków, dążąc w ten sposób do przyciągnięcia osadników, zagospodarowania tych terenów oraz budowania, a następnie umacniania polskości. Takich problemów nie doświadczali w podobnej skali mieszkańcy obszaru dzisiejszego Podkarpacia, często osiadli tam od pokoleń i związani z regionem wspólną historią oraz więziami rodzinnymi. W okresie powojennym jednym z ważniejszych zadań władz Polski Ludowej było zagospodarowanie Ziemi Zachodnich i Północnych oraz ich integracja z państwem polskim⁴.

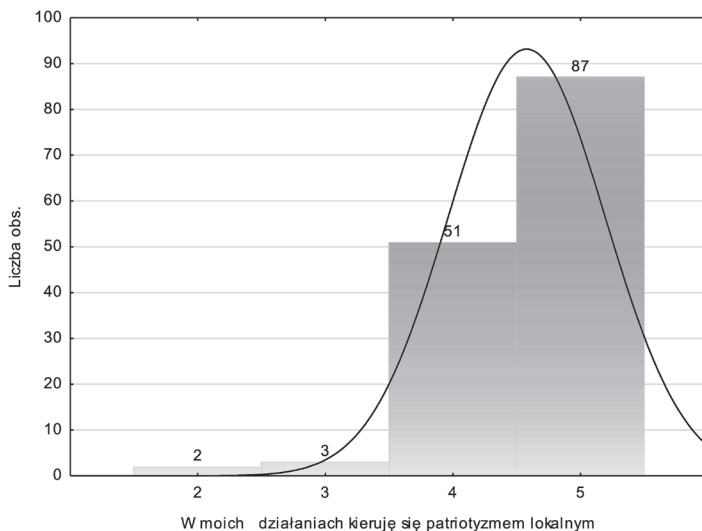
Wyniki

Politycy lokalni miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego deklarują, że w swoich działaniach kierują się patriotyzmem lokalnym – twierdzących odpowiedzi udzieliło 138 samorządowców, co stanowi blisko 97% ankietowanych (87 odpowiedzi „tak”, 51 odpowiedzi „raczej tak”). Średnia odpowiedzi wynosi 4,56, a mediana 5 (wykres 1).

Występuje istotna statystycznie różnica w deklaracjach polityków lokalnych miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego: „w moich działaniach kieruję się patriotyzmem lokalnym” ($p = 0,02155$). Tym samym politycy lokalni miast Podkarpacia wykazują się większym stopniem poczucia patriotyzmu lokalnego. Rozpatrując deklaracje polityków lokalnych odrębnie dla regionów: Podkarpacia i Pomorza Zachodniego zauważyć można, że ankietowani radni miast Podkarpacia w 74% udzielili odpowiedzi „tak” (43 ankietowanych), natomiast co drugi radny Pomorza Zachodniego jest tego samego zdania (52% odpowiedzi „tak”). W zachodniopomorskim 44% ankietowanych (37 odpowiedzi

⁴ Na temat historii Pomorza Zachodniego powstało wiele prac autorstwa znamienitych historyków, ekonomistów oraz politologów. Choć nie sposób tu wymienić wszystkich, z pewnością do jednych z ważniejszych badaczy należą: Kazimierz Kozłowski, Tadeusz Białecki, Edward Włodarczyk, Czesław Osękowski, Gerard Labuda, Stanisław Jankowiak oraz Ryszard Techman. Odnośnie procesu zagospodarowywania obszaru Pomorza Zachodniego patrz m.in.: Kozłowski (2012; 2015), Kozłowskiego i in. (2006), Machałek i in. (2012), Chrobak (2015).

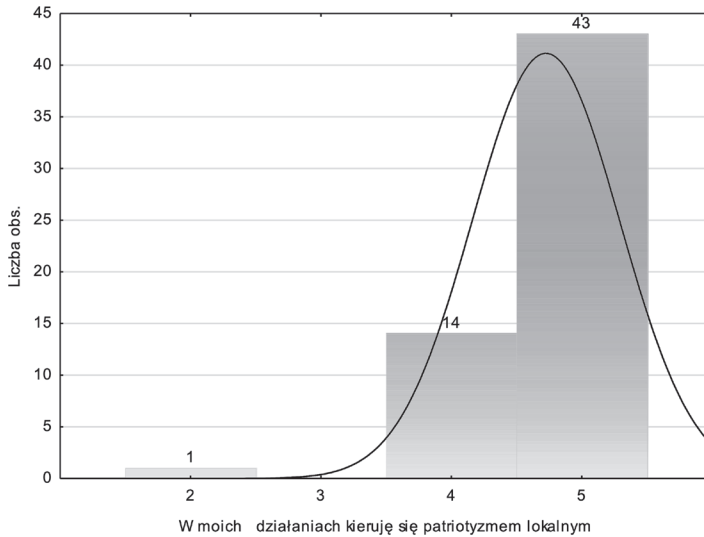
„raczej tak”) była mniej zdecydowana niż miało to miejsce w przypadku ankietowanych z podkarpackiego (14 odpowiedzi „raczej tak”). Dodatkowo średnia deklaracji: w moich działaniach kieruję się patriotyzmem lokalnym, potwierdza istniejące różnice w odpowiedziach polityków lokalnych badanych regionów, gdzie średnia dla Podkarpacia wynosi 4,71, z kolei dla Pomorza Zachodniego – 4,46 (wykresy 2 i 3).

Wykres 1. W moich działaniach kieruję się patriotyzmem lokalnym – deklaracje polityków lokalnych miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego

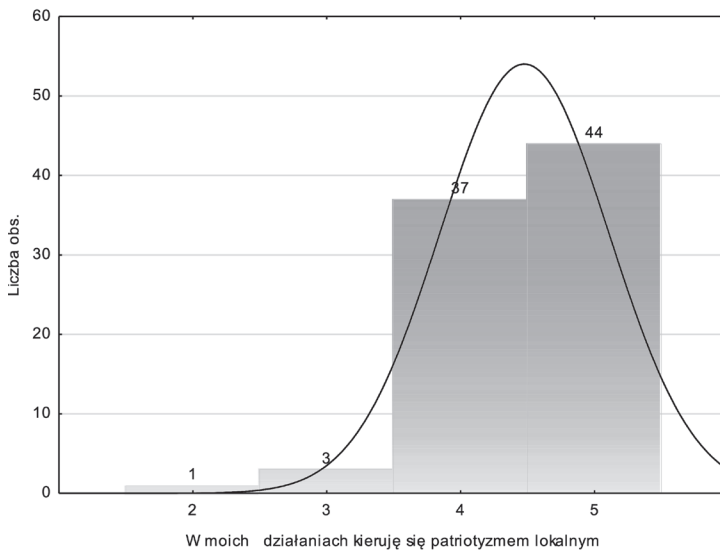
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Kolejna badana deklaracja dotyczyła postrzegania postaw patriotyzmu lokalnego wśród mieszkańców badanych miast przez polityków lokalnych. W tym przypadku można zaobserwować, że samorządowcy w 73% udzielili odpowiedzi twierdzących, ale tylko 17 z nich to odpowiedzi „tak”, przy 88 odpowiedziach „raczej tak”. 20% ankietowanych radnych udzieliła odpowiedzi „ani tak, ani nie” (28 odpowiedzi), natomiast 7% samorządowców nie dostrzeża postaw patriotycznych o wymiarze lokalnym wśród mieszkańców swojego miasta (10 odpowiedzi „raczej nie”). Średnia pozyskanych odpowiedzi wynosi 3,78, a mediana 4 (wykres 4).

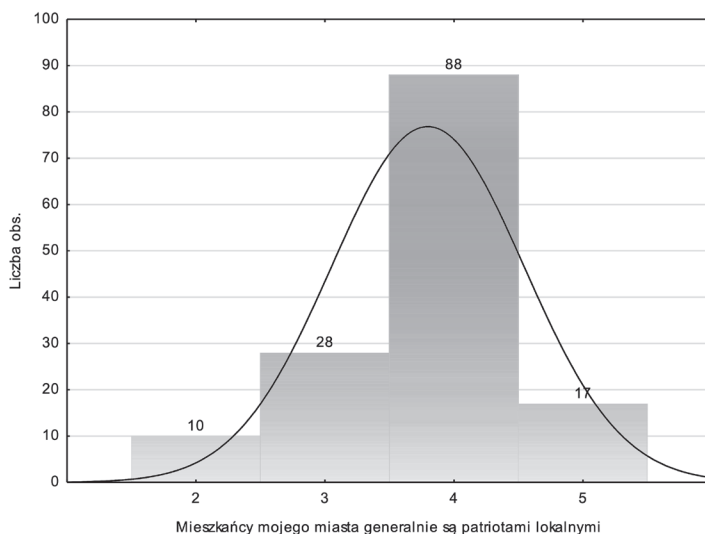
Wykres 2. W moich działaniach kieruję się patriotyzmem lokalnym – deklaracje polityków lokalnych miast Podkarpacia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Wykres 3. W moich działaniach kieruję się patriotyzmem lokalnym – deklaracje polityków lokalnych miast Pomorza Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

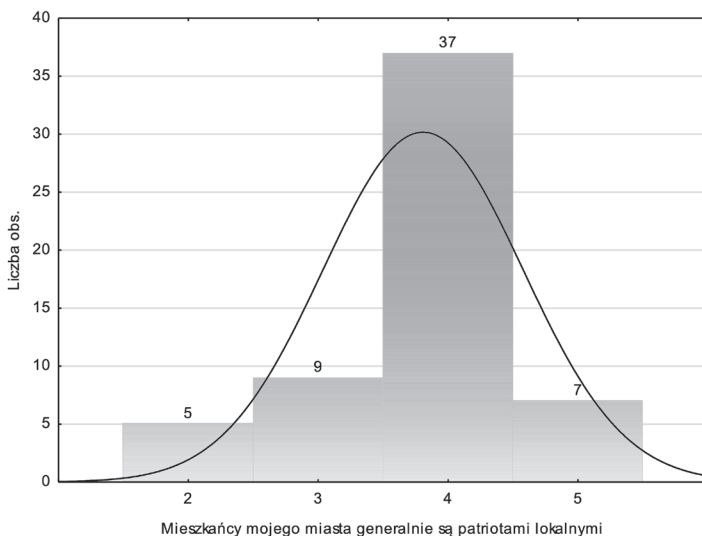

Wykres 4. Mieszkańcy mojego miasta generalnie są patriotami lokalnymi – deklaracje polityków lokalnych miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

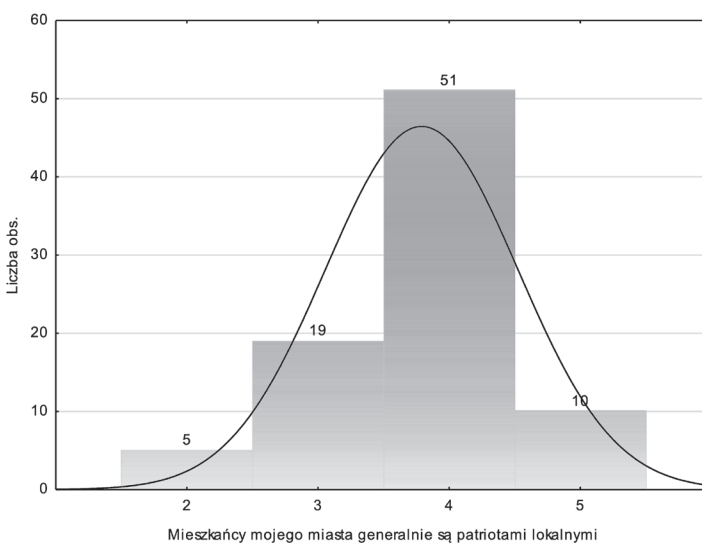
Rozkład odpowiedzi w podziale na regiony jest bardzo podobny, ponieważ nie istnieje istotna statystycznie różnica w stwierdzeniach polityków lokalnych miast Podkarpacia i Pomorza Zachodniego: „mieszkańcy mojego miasta generalnie są patriotami lokalnymi” ($p=0,77665$). W obu przypadkach odpowiedzi twierdzące uzyskano od 72% ankietowanych Pomorza Zachodniego (w tym 51 odpowiedzi „raczej tak” i 10 odpowiedzi „tak”) i 76% ankietowanych Podkarpacia (w tym 37 odpowiedzi „raczej tak” i 7 odpowiedzi „tak”). Postaw patriotycznych wśród mieszkańców badanych miast nie dostrzega 5 polityków lokalnych Podkarpacia i 5 polityków lokalnych Pomorza Zachodniego (co stanowi kolejno blisko 9% i 6% ankietowanych mieszkańców z badanych miast). Średnia odpowiedzi wśród ankietowanych z Podkarpacia wynosi 3,79, a z Pomorza Zachodniego 3,78 (wykresy 5 i 6).

W tabeli 1 przedstawiono zbiorcze wyniki przeprowadzonych ankiet wśród badanych samorządowców z analizowanych miast Pomorza Zachodniego oraz Podkarpacia. Natomiast w tabeli 2 zamieszczono wyniki testu U Manna-Whitneya.

Wykres 5. Mieszkańcy mojego miasta generalnie są patriotami lokalnymi – deklaracje polityków lokalnych miast Podkarpacia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Wykres 6. Mieszkańcy mojego miasta generalnie są patriotami lokalnymi – deklaracje polityków lokalnych miast Pomorza Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Tabela 1. Zbiornicze wyniki z przeprowadzonych ankiet wśród badanych samorządowców z analizowanych miast Pomorza Zachodniego i Podkarpacia

Region	Odpowiedzi						
	Tak	Raczej tak	„tak” i „raczej tak”	Ani tak, ani nie	Raczej nie	nie	„nie” i „raczej nie”
W moich działaniach kieruję się patriotyzmem lokalnym							
Oba regiony (143 ankiety)	87 (61%)	51 (36%)	138 (97%)	3 (2%)	2 (1%)	0	2 (1%)
Pomorze Zachodnie (85 ankiet)	44 (52%)	37 (44%)	81 (95%)	3 (4%)	1 (1%)	0	1 (1%)
Podkarpacie (58 ankiet)	43 (74%)	14 (24%)	57 (98%)	0	1 (2%)	0	1 (2%)
Mieszkańcy mojego miasta generalnie są patriotami lokalnymi							
Oba regiony (143 ankiety)	17 (12%)	88 (62%)	105 (73%)	28 (20%)	10 (7%)	0	10 (7%)
Pomorze Zachodnie (85 ankiet)	10 (12%)	51 (60%)	61 (72%)	19 (22%)	5 (6%)	0	5 (6%)
Podkarpacie (58 ankiet)	7 (12%)	37 (64%)	44 (76%)	9 (16%)	5 (9%)	0	5 (9%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Tabela 2. Test U Manna-Whitneya

Zmienna	Test U Manna-Whitneya (z poprawką na ciągłość) Względem zmiennej: REGION Zaznaczone wyniki są istotne z $p < ,05000$								
	Sum. rang PK	Sum. rang ZP	U	Z	p	Z popraw.	p	N PK	N ZP
W moich działaniach kieruję się patriotyzmem lokalnym	4735,5	5560,5	1905,5	2,29825	0,021548	2,69088	0,007127	58	85
Mieszkańcy mojego miasta generalnie są patriotami lokalnymi	4245,5	6050,5	2395,5	0,28368	0,776653	0,32595	0,744461	58	85

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Dyskusja i wnioski

Analizując wyniki można zauważyć, że w przypadku pytania dotyczącego kierowania się w swoich działaniach patriotyzmem lokalnym, u przebadanych polityków lokalnych wystąpiła wysoka deklaracyjna powszechność postawy, gdyż odsetek odpowiedzi twierdzących wyniósł około 97% (138 odpowiedzi „tak” oraz „raczej tak”). Wspomniane wyniki wskazują na niemal powszechne uznanie patriotyzmu lokalnego za istotną przesłankę działań badanych samorządowców w obu regioachw. Zjawisko to wymaga dalszych badań, aby móc sprawdzić, na ile jest to tylko złożona deklaracja, a na ile faktycznie pokrywa się z konkretnymi działaniami samorządowców (np. rzeczywistego udziału w inicjatywach lokalnych lub przeznaczania wydatków publicznych na inwestycje o charakterze pro-lokalnym).

Miałoby to na celu sprawdzenie, czy nie mamy do czynienia z postawą o charakterze normatywnym. Badani samorządowcy mogli wyjść z założenia, że takimi przesłankami powinni się kierować, bo tak należy (lub że taka może być normatywna akceptowalność postawy; np. ich zdaniem takie mogą być oczekiwania społeczne), więc w swoich odpowiedziach podkreślili, że w swoich działaniach kierują się patriotyzmem lokalnym, choć wcale tak być nie musi. Może to oznaczać, że kierowanie się przez samorządowców patriotyzmem lokalnym pełni funkcję silnej normy usankcjonowanej społecznie, stanowiąc powszechnie akceptowaną powinność, aby wszelkie decyzje czy motywacje polityczne samorządowców były podejmowane mając na uwadze patriotyzm lokalny (w przeciwnym wypadku polityk mógłby się narazić na sankcje społeczne, w postaci natychmiastowej, powszechnej i trwałej krytyki ze strony mieszkańców, co mogłoby doprowadzić do utraty poparcia w kolejnych wyborach). Jednak aby sprawdzić, czy tak faktycznie by było, należałoby przebadać mieszkańców analizowanych miast (co nie było przedmiotem analizowanych wyników badań), aby ustalić, jakimi przesłankami powinni się kierować samorządowcy podczas podejmowania decyzji.

Należy podkreślić, że między badanymi województwami wystąpiły różnice w deklaracjach samorządowców. Politycy lokalni z Podkarpacia wykazali silniejszą postawę (intensywność przekonań) co do kierowania się patriotyzmem lokalnym w swoich działaniach (więcej odpowiedzi „tak”), niż samorządowcy z Pomorza Zachodniego (więcej odpowiedzi „raczej tak”). Może to świadczyć o bardziej jednoznacznym wzorcu identyfikacji lokalnej na Podkarpaciu.

Natomiast analizując odpowiedzi na pytanie, czy politycy lokalni uważają mieszkańców swojego miasta za lokalnych patriotów, jednoznacznie widać, że większość badanych samorządowców pozytywnie ocenia mieszkańców swoich miast, uważając ich za lokalnych patriotów (73% odpowiedzi twierdzących), choć należy podkreślić, że mimo wspomnianej pozytywnej oceny dominuje kategoria „raczej tak” (88 odpowiedzi) nad jednoznacznym wskazaniem „tak” (17 odpowiedzi). W przeciwieństwie do oceny własnych działań przez samorządowców, w odniesieniu do oceny mieszkańców swoich miast, wyraźnie widać znaczący wzrost odpowiedzi neutralnych i sceptycznych. Aż 20% lokalnych polityków wybrało odpowiedź „ani tak, ani nie” (28 przypadków), a 7% deklaruje, że raczej nie dostrzega postaw lokalnego patriotyzmu wśród mieszkańców miast (10 odpowiedzi „raczej nie”).

Należy zaznaczyć, że badanie pokazuje bardzo wysoką normatywną samoidentyfikację samorządowców (najliczniejsze wskazania na „tak”) z patriotyzmem lokalnym (z przewagą Podkarpacia) oraz ich ostrożniejszą ocenę tego zjawiska w porównaniu z mieszkańcami miast (dominująca liczba odpowiedzi „raczej tak”). Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że w tym zakresie nie stwierdzono odmiennych wyników między analizowanymi regionami. Nie występują istotne statystycznie różnice między samorządowcami z Pomorza Zachodniego a Podkarpacia, co do oceny mieszkańców ich miast w kwestii poczucia patriotyzmu lokalnego (odpowiednio 72% i 76% odpowiedzi twierdzących).

W obu regionach widać wyraźnie wyższą samoocenę lokalnych polityków, którzy przypisują sobie silniejsze poczucie patriotyzmu lokalnego niż mieszkańcom. Zarówno na Pomorzu Zachodnim, jak i na Podkarpaciu względem oceny poczucia patriotyzmu wśród mieszkańców analizowanych miast, dominują odpowiedzi „raczej tak” (Podkarpacie 64% – 37 osób; Pomorze Zachodnie 60% – 51 osób), przy nielicznych odpowiedziach na „tak” (podkarpackie 12% – 7 osób; zachodniopomorskie 12% – 10 osób). Natomiast odsetek ocen negatywnych pozostaje niski (po 5 osób w każdym regionie), czyli 9% na Podkarpaciu oraz 6% na Pomorzu Zachodnim.

Wydaje się, że wpływ na takie podejście u respondentów mógł mieć fakt, że skoro samorządowcy są oceniani przez opinię publiczną, to może to wywierać presję, aby deklarować normatywnie aprobowane wartości (do których mogliby zaliczyć patriotyzm lokalny). Dlatego deklaracje dotyczące własnej osoby mogą być bardziej jednoznaczne (odpowiedź „tak”) niż oceny dotyczące innych, w tym mieszkańców analizowanych miast (odpowiedź „raczej tak”).

Inną przyczyną, dla której politycy lokalni mogli przypisać sobie silniejsze poczucie co do kierowania się patriotyzmem lokalnym niż mieszkańcom swoich miast, mogło być ocenianie motywacji odnośnie własnych działań przez pryzmat intencji (są przekonani, że kierują się patriotyzmem lokalnym), a ocenę mieszkańców miast mogli zaniżyć, ponieważ mogli ich ocenić jedynie po tym, jak w ich percepcji mieszkańcy analizowanych miast się zachowują. Wydaje się, że w pytaniach dotyczących własnej osoby łatwiej jest udzielić bardziej zdecydowanej odpowiedzi (bo odwołujemy się do własnych intencji), natomiast w pytaniach odnoszących się do motywacji, którymi kierują się inne osoby, możemy ostrożniej wybierać „tak” na rzecz opcji „raczej tak”, gdyż nigdy nie mamy pewności, jakie są faktyczne powody ich działań.

Poczucie patriotyzmu lokalnego

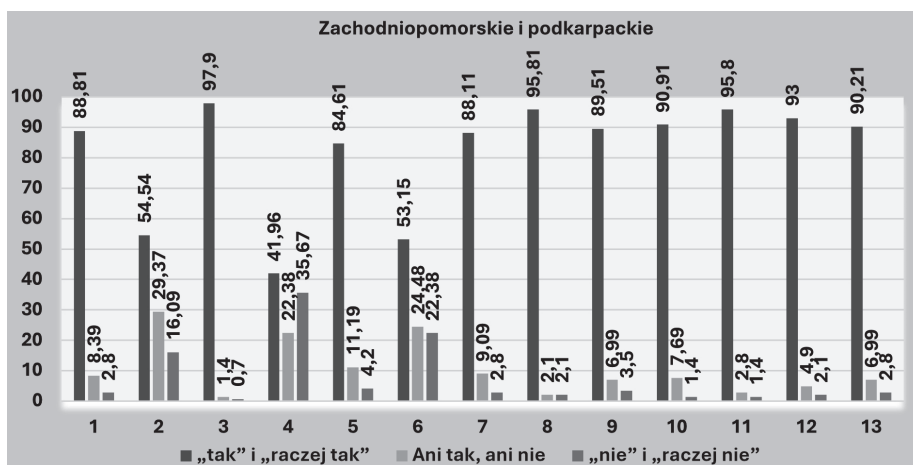
Ponieważ zdecydowana większość samorządowców odpowiedziała, że w swoich działaniach kieruje się patriotyzmem lokalnym, postanowiono przeprowadzić ankietę, aby sprawdzić, co politycy lokalni uważają za przejaw patriotyzmu lokalnego. W tym celu samorządowcom zadano pytanie co ich zdaniem stanowi przejawy patriotyzmu lokalnego, które składało się z 13 stwierdzeń: 1) udział w lokalnych świętach i obchodach; 2) uczestnictwo w meczach lokalnych drużyn sportowych; 3) znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury; 4) znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury tylko po II wojnie światowej; 5) wybieranie na patronów ulic, parków, obiektów itp. zasłużonych mieszkańców danej miejscowości; 6) usunięcie pomników wdzięczności Armii Czerwonej; 7) budowa obiektów poświęconych lokalnej historii (np. muzea, domy kultury itp.); 8) udział w wyborach do samorządu terytorialnego i referendach lokalnych; 9) wsparcie dla organizacji i stowarzyszeń promujących wartości lokalne; 10) promowanie regionalnej kuchni i produktów; 11) promowanie lokalnych/regionalnych bohaterów i ich osiągnięć w edukacji szkolnej; 12) udział w wolontariacie na rzecz lokalnej społeczności; 13) eksponowanie lokalnych symboli, takich jak flaga czy herb miasta/powiatu (patrz szerzej: Drzonek i in., 2025, s. 117–141). Wyniki ankiety są zawarte w tabelach 3 i 4 oraz ujęte na wykresach 7, 8 i 9.

Tabela 3. Odpowiedzi w procentach w skali obu województw oraz poszczególnych regionów z przeprowadzonych ankiet wśród badanych samorządowców

Pytanie	Region	Odpowiedzi						
		Tak	Raczej tak	„tak” i „raczej tak”	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Nie	„nie” i „raczej nie”
1		59,44	29,37	88,81	8,39	1,40	1,40	2,80
2		18,88	35,66	54,54	29,37	11,89	4,20	16,09
3		60,84	37,06	97,90	1,40	0,00	0,70	0,70
4		19,58	22,38	41,96	22,38	14,69	20,98	35,67
5		46,85	37,76	84,61	11,19	2,80	1,40	4,20
6		39,86	13,29	53,15	24,48	11,19	11,19	22,38
7	Oba regiony	47,55	40,56	88,11	9,09	1,40	1,40	2,80
8		83,92	11,89	95,81	2,10	0,00	2,10	2,10
9		62,24	27,27	89,51	6,99	1,40	2,10	3,50
10		59,44	31,47	90,91	7,69	0,00	1,40	1,40
11		67,13	28,67	95,80	2,80	0,00	1,40	1,40
12		65,73	27,27	93,00	4,90	0,00	2,10	2,10
13		67,13	23,08	90,21	6,99	2,10	0,70	2,80
1		57,65	31,76	89,41	9,41	1,18	0,00	1,18
2		17,65	36,47	54,12	29,41	15,29	1,18	16,47
3		55,29	42,35	97,64	2,35	0,00	0,00	0,00
4		16,47	23,53	40,00	25,88	15,29	18,82	34,11
5		47,06	37,65	84,71	11,76	2,35	1,18	3,53
6		36,47	15,29	51,76	22,35	14,12	11,76	25,88
7	Pomorze Zachodnie	51,76	37,65	89,41	8,24	1,18	1,18	2,36
8		83,53	11,76	95,29	2,35	0,00	2,35	2,35
9		60,00	27,06	87,06	7,06	0,00	1,18	1,18
10		64,71	27,06	91,77	7,06	0,00	1,18	1,18
11		63,53	31,76	95,29	3,53	0,00	1,18	1,18
12		63,53	29,41	92,94	4,71	0,00	2,35	2,35
13		68,24	21,18	89,42	8,24	1,18	1,18	2,36

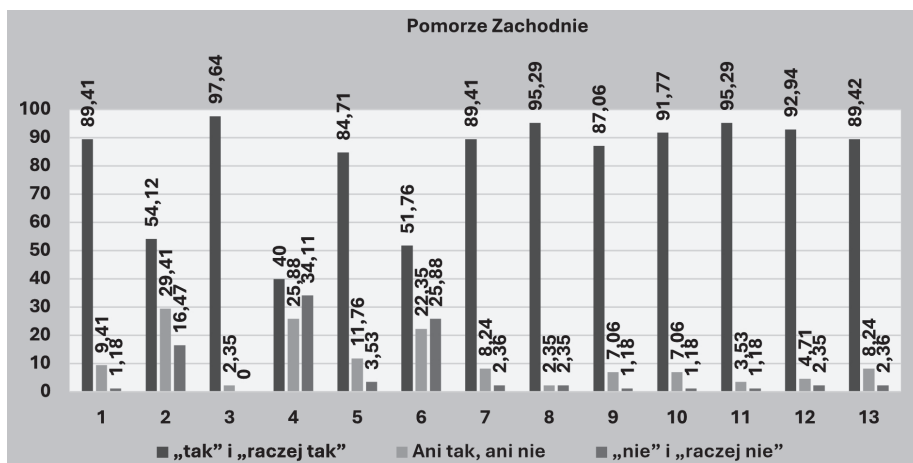
Pytanie	Region	Odpowiedzi						
		Tak	Raczej tak	„tak” i „raczej tak”	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Nie	„nie” i „raczej nie”
1		62,07	25,86	87,93	6,90	1,72	3,45	5,17
2		20,69	34,48	55,17	29,31	6,90	8,62	15,52
3		68,97	29,31	98,28	0,00	0,00	1,72	1,72
4		24,14	20,69	44,83	17,24	13,79	24,14	37,93
5		46,55	37,93	84,48	10,34	3,45	1,72	5,17
6		44,83	10,34	55,17	27,59	6,90	10,34	17,24
7	Podkarpacie	41,38	44,83	86,21	10,34	1,72	1,72	3,44
8		84,48	12,07	96,55	1,72	0,00	1,72	1,72
9		65,52	27,59	93,11	3,45	0,00	3,45	3,45
10		51,72	37,93	89,65	8,62	0,00	1,72	1,72
11		72,41	24,14	96,55	1,72	0,00	1,72	1,72
12		68,97	24,14	93,11	5,17	0,00	1,72	1,72
13		65,52	25,86	91,38	5,17	3,45	0,00	3,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

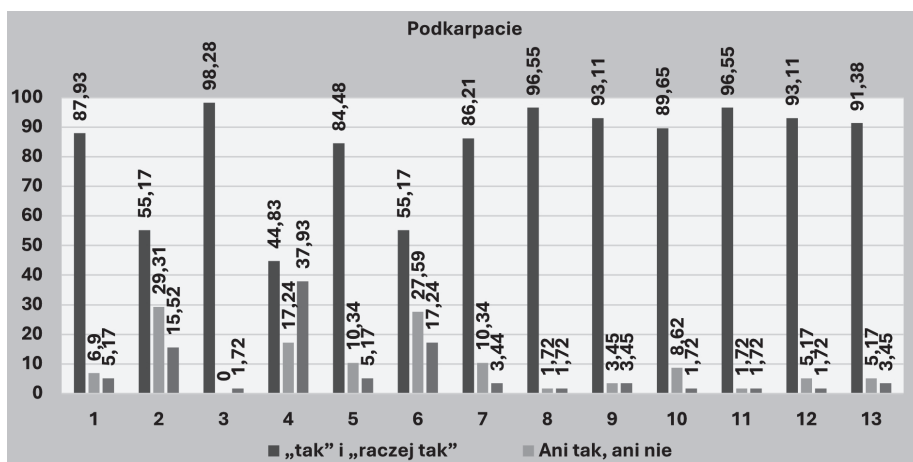
Wykres 7. Odpowiedzi w procentach w skali województw zachodniopomorskiego i podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Wykres 8. Odpowiedzi w procentach w skali Pomorza Zachodniego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Wykres 9. Odpowiedzi w procentach w skali Podkarpacia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Analizując wyniki ankiet wypełnionych przez polityków lokalnych z badanych miast, można zauważyć, że w odniesieniu do 10 stwierdzeń z 13 zadanych samorządowcy w zdecydowanej większości zgodzili się z przedstawionymi tezami. Zazwyczaj zaznaczano odpowiedź „tak” lub „raczej tak”, a liczba

udzielonych odpowiedzi w jednym przypadku wyniosła ponad 84%, w trzech przekroczyła 88%, a w pozostałych sześciu wyniosła ponad 90%. Najwięcej wątpliwości dotyczyło stwierdzeń nr 2, 4 i 6, przy czym w stwierdzeniu nr 4 odsetek odpowiedzi pozytywnych nie przekroczył 50% (wyniósł 41,96%), a w dwóch pozostałych nieznacznie przekroczył połowę (54,54% oraz 53,15%).

Jak wynika z danych zawartych w tabeli nr 3 oraz na wykresach nr 7, 8 i 9, analizując łącznie udzielone odpowiedzi „tak” oraz „raczej tak” należy zaznaczyć, że dla zdecydowanej większości przebadanych polityków lokalnych z Pomorza Zachodniego i Podkarpacia najważniejszym przejawem lokalnego patriotyzmu jest znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury. Stwierdzenie to poparło aż 97,90% samorządowców, co może wskazywać na silne przywiązanie do tradycji, a także do tzw. małej ojczyzny wśród ankietowanych. Równie wysoko respondenci ocenili udział w wyborach do samorządu terytorialnego i referendach lokalnych; promowanie lokalnych/regionalnych bohaterów i ich osiągnięć w edukacji szkolnej; a także udział w wolontariacie na rzecz lokalnej społeczności (patrz szerzej: Drzonek i in., 2025, s. 117–141).

Tabela 4. Odpowiedzi „tak” i „raczej tak” dla obu regionów oraz dla Pomorza Zachodniego i Podkarpacia

Region	nr	Pytanie	Odpowiedzi
	3	Znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury.	97,90%
	8	Udział w wyborach do samorządu terytorialnego i referendach lokalnych.	95,81%
	11	Promowanie lokalnych/regionalnych bohaterów i ich osiągnięć w edukacji szkolnej.	95,80%
	12	Udział w wolontariacie na rzecz lokalnej społeczności.	93,00%
	10	Promowanie regionalnej kuchni i produktów.	90,91%
	13	Ekspozycja lokalnych symboli, takich jak flaga czy herb miasta/powiatu	90,21%
Oba regiony	9	Wsparcie dla organizacji i stowarzyszeń promujących wartości lokalne.	89,51%
	1	Udział w lokalnych świętach i obchodach.	88,81%
	7	Budowa obiektów poświęconych lokal. hist. (np. muzea, domy kultury itp.)	88,11%
	5	Wybieranie na patronów ulic, parków, obiektów itp. zasłużonych mieszkańców danej miejscowości.	84,61%
	2	Uczestnictwo w meczach lokalnych drużyn sportowych.	54,54%
	6	Usunięcie pomników wdzięczności Armii Czerwonej.	53,15%
	4	Znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury tylko po II w.ś.	41,96%

Region	nr	Pytanie	Odpowiedzi
Pomorze Zachodnie	3	Znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury.	97,64%
	8	Udział w wyborach do samorządu terytorialnego i referendach lokalnych.	95,29%
	11	Promowanie lokalnych/regionalnych bohaterów i ich osiągnięć w edukacji szkolnej.	95,29%
	12	Udział w wolontariacie na rzecz lokalnej społeczności.	92,94%
	10	Promowanie regionalnej kuchni i produktów.	91,77%
	13	Eksponowanie lokalnych symboli, takich jak flaga czy herb miasta/powiatu	89,42%
	1	Udział w lokalnych świętach i obchodach.	89,41%
	7	Budowa obiektów poświęconych lokal. hist. (np. muzea, domy kultury itp.)	89,41%
	9	Wsparcie dla organizacji i stowarzyszeń promujących wartości lokalne.	87,06%
	5	Wybieranie na patronów ulic, parków, obiektów itp. zasłużonych mieszkańców danej miejscowości.	84,71%
	2	Uczestnictwo w meczach lokalnych drużyn sportowych.	54,12%
	6	Usunięcie pomników wdzięczności Armii Czerwonej.	51,76%
	4	Znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury tylko po II w.ś.	40,00%
Podkarpacie	3	Znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury.	98,28%
	8	Udział w wyborach do samorządu terytorialnego i referendach lokalnych.	96,55%
	11	Promowanie lokalnych/regionalnych bohaterów i ich osiągnięć w edukacji szkolnej.	96,55%
	9	Wsparcie dla organizacji i stowarzyszeń promujących wartości lokalne.	93,11%
	12	Udział w wolontariacie na rzecz lokalnej społeczności.	93,11%
	13	Eksponowanie lokalnych symboli, takich jak flaga czy herb miasta/powiatu	91,38%
	10	Promowanie regionalnej kuchni i produktów.	89,65%
	1	Udział w lokalnych świętach i obchodach.	87,93%
	7	Budowa obiektów poświęconych lokal. hist. (np. muzea, domy kultury itp.)	86,21%
	5	Wybieranie na patronów ulic, parków, obiektów itp. zasłużonych mieszkańców danej miejscowości.	84,48%
	2	Uczestnictwo w meczach lokalnych drużyn sportowych.	55,17%
	6	Usunięcie pomników wdzięczności Armii Czerwonej.	55,17%
	4	Znajomość i pielęgnowanie lokalnej historii oraz kultury tylko po II w.ś.	44,83%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet.

Na podstawie uzyskanych wyników ankiet można wnioskować, że poczucie patriotyzmu lokalnego wśród samorządowców w obu analizowanych regionach utrzymuje się na zbliżonym, wysokim poziomie. Ponadto liczba odpowiedzi dla poszczególnych stwierdzeń była porównywalna, podobnie jak ich kolejność. Spośród 13 stwierdzeń, aż w ośmiu przypadkach kolejność odpowiedzi była identyczna (przy minimalnych różnicach procentowych), natomiast w pozostałych pięciu odnotowano jedynie nieznaczące rozbieżności. Na podstawie powyższych danych wydaje się, że politycy lokalni zarówno na Pomorzu Zachodnim, jak i na Podkarpaciu kierują się podobnym wzorcem patriotyzmu lokalnego (patrz szerzej: Drzonek i in., 2025, s. 117–141).

Zakończenie

Patrząc z perspektywy 2026 r. terytorium Pomorza Zachodniego zamieszkiwane jest już przez trzecie pokolenie Polaków. Mając na uwadze tak odmienną historię obu regionów, można się było spodziewać, że samorządowcy z Podkarpacia (mieszkający na tym obszarze „z dziada pradziada”) mogą w większym stopniu zadeklarować w odpowiedziach, że w swoich działaniach kierują się patriotyzmem lokalnym, niż politycy lokalni z Pomorza Zachodniego. Jak się okazało, wyniki ankiety potwierdziły powyższe przypuszczenia. Jednak jak już wspomniano, łączne odpowiedzi „tak” i „raczej tak” w obu regionach osiągnęły wynik prawie 100 % (na Pomorzu Zachodnim także dominowały odpowiedzi „tak”). I tak jak w odniesieniu do województwa podkarpackiego nie jest to specjalnie zaskakująca informacja, tak w przypadku regionu zachodniopomorskiego może to oznaczać, że zamieszkujący go samorządowcy czują się związani z regionem, w którym mieszkają (i na obszarze którego najczęściej się urodzili). W odniesieniu do polityków lokalnych (gdyż innych mieszkańców wspomnianych województw nie objęto badaniem) taka postawa może zostać uznana za sukces trzech pokoleń Polaków ciężko pracujących, aby zasiedlić, spolonizować, zagospodarować i scalić z pozostałym obszarem kraju teren Pomorza Zachodniego, jaki państwo polskie otrzymało w wyniku II wojny światowej.

Mając na uwadze powyższe, zaskakujące mogą być natomiast odpowiedzi samorządowców z obu regionów dotyczące poczucia patriotyzmu wśród mieszkańców ich miast. Występuje podobny poziom odpowiedzi przebadanych polityków lokalnych, mimo odmiennych uwarunkowań historyczno-kulturowych tych województw.

Mimo iż samorządowcy, patrząc łącznie, zdecydowanie zadeklarowali, że w swoich działaniach kierują się patriotyzmem lokalnym, a pozostałe warianty odpowiedzi uzyskały marginalny wybór, na pytanie, czy mieszkańcy mojego miasta generalnie są patriotami lokalnymi, samorządowcy z obu województw w większości odpowiedzieli: „raczej tak”. Należy jednak zaznaczyć, że dość duża liczba polityków lokalnych nie miała w tej sprawie zdania, a dopiero na trzecim miejscu znalazła się odpowiedź „tak”.

Z powyższych odpowiedzi wynika, że sami politycy lokalni czują się patriotami lokalnymi, a przynajmniej deklarują, że w swoich działaniach kierują się patriotyzmem lokalnym. Natomiast ci sami samorządowcy uważają, że mieszkańcy ich miast raczej są patriotami lokalnymi. Kryteria, którymi kierowali się samorządowcy, uważając się za większych lokalnych patriotów od mieszkańców ich miast, wymagają dalszych pogłębionych badań.

Bibliografia

- Antoszewski, A. i Herbut, R. (red.) (2002). *Leksykon politologii*. Wrocław.
- Bar-Tal, D. i Staub, E. (1997). *Introduction: Patriotism: Its scope and meaning. Patriotism in the lives of individuals and nations*. https://www.researchgate.net/publication/259389114_Patriotism_Its_scope_and_meaning
- Chrobak, P. (2015). Sektor prywatny, spółdzielczy oraz państwowy na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1949 w świetle sprawozdań Narodowego Banku Polskiego. *Źródła do dziejów Pomorza Zachodniego, XVI*.
- Drzonek, M., Brzostek, M., Chrobak, P., Mazurkiewicz, B., Pachciarek, H. i Szarek, M. (2025). *Patriotyzm i zagrożenia w percepcji samorządowców. Wnioski z badań – część 1*. Szczecin. <https://sjp.pwn.pl/sjp/patriotyzm-lokalny;3059476.html> (dostęp: 17.04.2025).
- Jóźwiak, J. i Podgórski, J. (2009). *Statystyka od podstaw*. Warszawa.
- Kasprzyk, D. (2016). Patriotyzm lokalny – konteksty tożsamościowe. *Zeszyty Wiejskie, XXII*.
- Kłoskowska, A. (2012). *Kultury narodowe u korzeni*. Wydanie II. Warszawa.
- Kozłowski, K. (2012). *Pomorze Zachodnie w latach 1945–2010. Społeczeństwo – władza – gospodarka – kultura*. Vol. I–II. Szczecin.
- Kozłowski, K. (red.) (2015). *Pomorze Zachodnie z Polską*. Warszawa-Szczecin.
- Kozłowski, K., Wątor, A. i Włodarczyk, E. (red.) (2006). *Od Polski Ludowej do III RP w Unii Europejskiej. Pomorze Zachodnie 1945–2005*. Szczecin.
- Kunikowski, J. i Turek, A. (2011). *Bezpieczeństwo i dyplomacja. Słownik terminów*. Warszawa.

- Lulek, B. (2024). Patriotyzm lokalny w perspektywie 20, 40 i 60-latków na Podkarpaciu. *Kultura – Przemiany – Edukacja, XIV-XV*.
- Machałek, M., Macholak, J. i Włodarczyk, E. (red.) (2012). *Od polonizacji do europeizacji Pomorza Zachodniego*. Warszawa-Szczecin.
- Malaska, W. (2017). Wybrane statystyki nieparametryczne. *Edukacja – Technika – Informatyka, 2*.
- Nachar, N. (2008). The Mann-Whitney U: A Test for Assessing Whether Two Independent Samples Come from the Same Distribution. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology, 4*(1).
- Rabiej, M. (2012). *Statystyka z programem STATISTICA*. Gliwice.
- Richey, S. (2022). The Influence of Local Patriotism on Participation in Local Politics, Civic participation, Trust in Local Government and Collective Action. *American Politics Research, 51*(4).
- Szczepański, J. (1973). *Refleksja nad oświatą*. Warszawa.
- Zabierowski, M. (2021). *Zarządzanie a pojęcie i rola patriotyzmu narodowego w zarządzaniu*. <http://experientia.wroclaw.pl/>, (dostęp: 18.01.2026).

* * *

LOCAL PATRIOTISM IN GOVERNANCE – THE PERSPECTIVE OF LOCAL POLITICIANS IN WESTERN POMERANIA AND SUBCARPATHIA

Abstract

The article analyses the results of a study on the declarative sense among local politicians regarding being guided by local patriotism in their political activities and perceiving the inhabitants of their cities as local patriots. The survey was conducted in 2024 among local politicians from 11 cities in Western Pomerania and 10 cities in Subcarpathia as part of a project entitled ‘Local politicians, patriotism and perception of threats. A comparison of cities in Subcarpathia and Western Pomerania.’ The study showed that local patriotism serves as a strong declarative norm among local politicians. However, there is a statistically significant difference in the declarations of local politicians from the cities of Subcarpathia and Western Pomerania regarding being guided by local patriotism in their decisions. Local politicians from the Subcarpathian region were more confident in their declarations. On the other hand, no statistically significant difference was found in the statements of local politicians from Subcarpathia and Western Pomerania regarding their perception of local residents as patriots. Local government officials from both analysed regions generally consider the inhabitants of their cities to be local patriots.

Keywords: local government, local politics, governance, Western Pomerania, Subcarpathia.

Author Contributions (Wkład autorów)

Conceptualization (Konceptualizacja): Piotr Chrobak, Malwina Szarek

Data curation (Zestawienie danych): Piotr Chrobak, Malwina Szarek

Formal analysis (Analiza formalna): Piotr Chrobak, Malwina Szarek

Writing – original draft (Piśmiennictwo – oryginalny projekt): Piotr Chrobak, Malwina Szarek

Writing – review & editing (Piśmiennictwo – sprawdzenie i edytowanie): Piotr Chrobak, Malwina Szarek

Competing interests: The authors have declared that no competing interests exist.

(Sprzeczne interesy: Autorzy oświadczyli, że nie istnieją żadne sprzeczne interesy)

Noty biograficzne

Piotr Chrobak: doktor habilitowany, profesor Uniwersytetu Szczecińskiego, Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Szczecińskiego, Katedra Systemów Politycznych i Polityk Publicznych. W swoich badaniach zajmuje się analizą systemów politycznych, systemów wyborczych oraz preferencji politycznych.

Malwina Szarek: doktor, Instytutu Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego. W swoich badaniach zajmuje się zarządzaniem strategicznym, współpracą między nauką a biznesem oraz współpracą międzysektorową.

Biographical notes

Piotr Chrobak: Dr. hab. (Habilitation Doctor), Professor at the University of Szczecin, affiliated with the Institute of Political Science and Security Studies, University of Szczecin, Department of Political Systems and Public Policies. His research focuses on the analysis of political systems, electoral systems, and political preferences.

Malwina Szarek: PhD, Institute of Management, University of Szczecin. Her research interests include strategic management, collaboration between academia and business, and cross-sector cooperation.